

PERISKOP

FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 32, 2024

“Føroysk listasøga í dag”

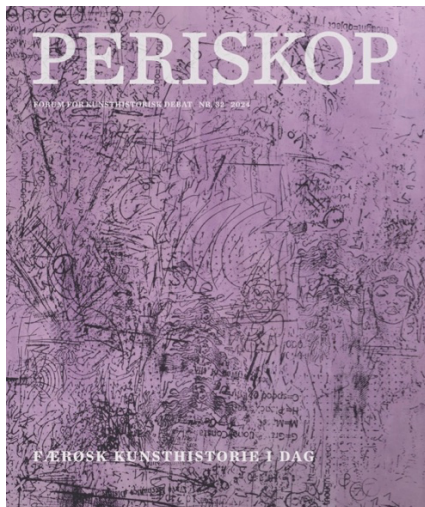
Heiti: “At skapa verur”

Høvundur/høvundar: Laila Mote

Blaðsíðutal: 115-122

Dagfesting: 31.10.2024

DOI: 10.7146/periskop.v2024i32.150467

At skapa verur

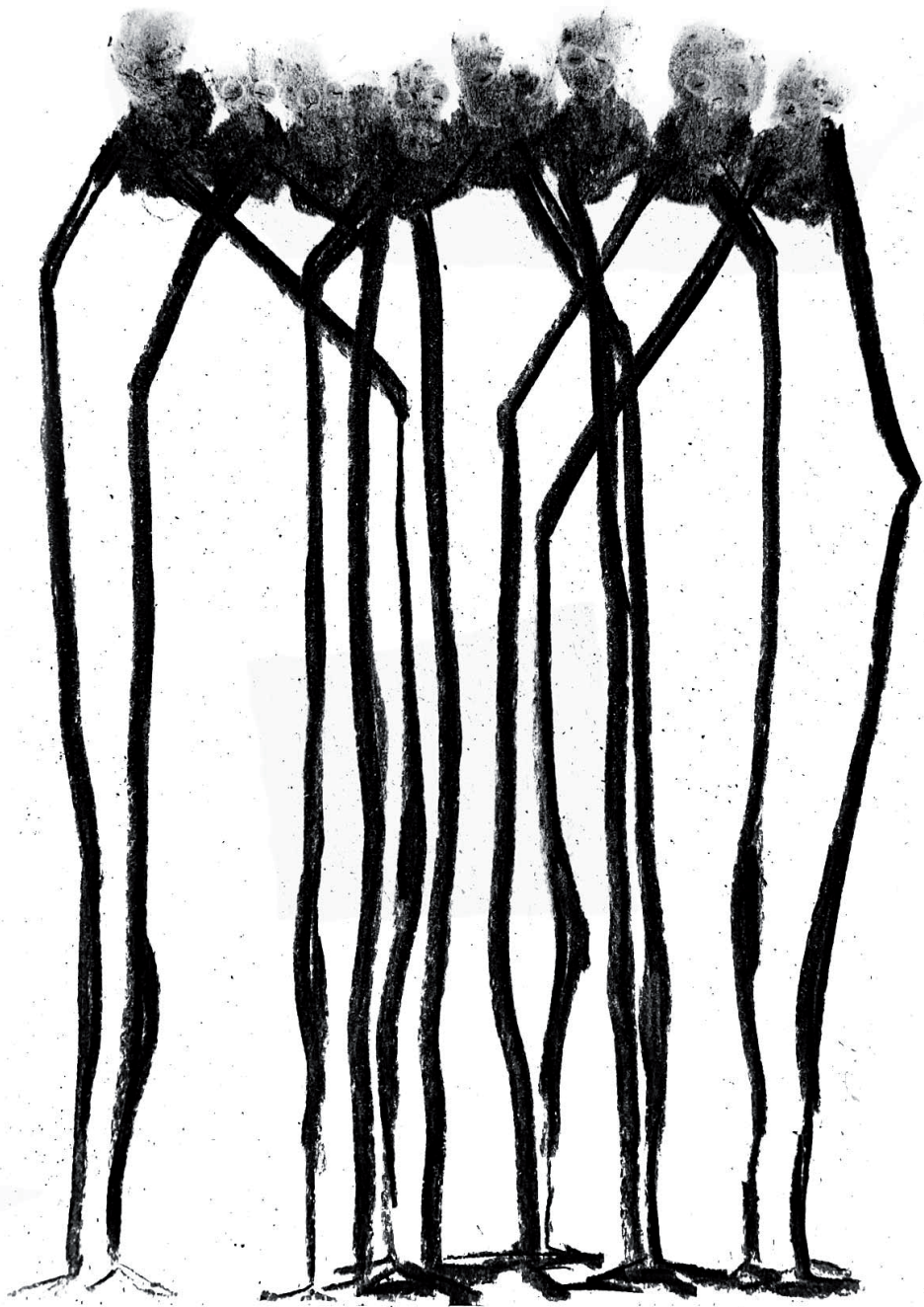
Hendan greinin kannar mína listaligu ferð og reflekterar um, hvussu mín uppvøkstur sum ein litt kvinna í Føroyum hevur grundleggjandi ávirkað mítt listaliga arbeiði. Við at deila mína søgu og míni listaverk vóni eg at veita ein pall fyri marginaliseraðar røddir og geva lesarum eitt innlit í eitt lív, ið kanska er ókent fyri mong.

Spírandi listarøtur

Eg eri fødd og uppvaksin í Føroyum við føroyskari mammu og kenyanskum pápa. Mín listaliga ferð byrjaði í barnaárunum við at skapa verur, ið upprunaliga vóru inspireraðar av mytiskum verum í søgum og sagnum. Sum eg gjørdist eldri, fingur verurnar eitt nýtt skap og mentust til meiri persónlig symbol. Í bakspeglinum síggi eg, at hesar verurnar hava virkað sum eitt amboð og hjálpt mær at skilja og stýra teimum fløkjasligu kenslunum, ið stavaðu frá mínum uppvøkstri sum eitt litt barn í lítlu Føroyum. Eg føldi meg sum ein fremmand vera, ið bíðaði eftir mínum rúmdarskipi, og mínar tekningar gjørdust bæði mín flýggjan og eitt amboð til at avmynda meg sjálva.

Barnaminni og avdúkingar

Eitt barnaminni, sum altíð fer at vera fast í mínum huga, er, tá etnisiteturin hjá pápa mínum - og soleiðis eisini mín egni - varð avdúkaður. Hendan avgerandi løtan hendi, tá hann fylgdi mær í barnagarð. Tað var tá, at eitt barn, ið møtti pápa mínum, sá hansara eyðkendu útsjónd og segði ovfarin: “Tú hevur ein huggabuggapápa.” Hetta mætið útloysti forvitnið í mær og førði til, at mín eyðkendi, rasuknýtti samleiki varð avdúkaður. Hendingin gjørdi meg fyri fyrstu ferð tilvitaða um mín egna samleika, og just hvat tað var, sum skilti meg frá hinum børnunum. Sum barn skilir ein ikki heimin fult út, øll míni ivamál og allar undranir, sum stungu seg upp, bóru seg ofta fram sum kenslur, ið ofta vóru ringar skilja.

[1] Laila Mote:
Family Portrait #2, 2022.
Kol á pappír. © Laila Mote.

Tó sum míni yngru ár liðu frá, leiddu intuitiúnirnar og kenslurnar, sum eg hevði sum barn, til týðiligar sannføringar. At stíga út í heimin einsamøll uttan verju var at stíga í eina blanding av rasismu og sexismu, serliga í náttarlívinum í Tórshavn. Sum eina reaktiún upp á ymsar rasistiskar hendingar byrjaði eg at maskera mítt sanna eg, eins og nógv litt gera, sum eina verjumechanismu fyri at passa inn í fjøldina og minka um diskriminatiúnina, ið eg møtti. At maskera seg er eitt fyribrigdi, sum noyðir ein at stýra atburði og mannerismum sum eitt amboð til at verja seg sjálva/n. Í bókini um kolonial traumu og antiblack-rasismu í Evropa, *Plantation Memories* (2008, 20), skrivur listakvinnan og sálarfrøðingurin Grada Kilomba um maskuna sum eina teppandi mekanismu í kolonialari stýring: “Maskan endurskapar hesa teppandi verkætlanina og kontrollerar møguleikanum fyri, at mann ein dagin fer at lurta eftir tí Black-subjektinum, og at tað sostatt kann hoyra til.” Eg kundi ikki stýra mínum húðarliti, men eg kundi stýra, hvussu eg uppførði meg, og í ein ávísan mun kundi eg stýra nøkrum þørtum av mínari útsjónd. Hetta kom fram í dagliga ritualinum at slætta hárið í eitt áratíggju, eitt tógvið stríð fyri at passa inn í eitt umhvørvi, har sum regn og rái vóru ein støðugur fíggindi.

Listarlig menning og framburður

Mín listaliga ferð er eisini merkt av royndunum, sum eg havi havt við ymiskum miðlum so sum kolskítsum, vatnlitum, akrylmálingum, linoleumsprentum, digitalari list, animatiónum og øðrum. Verurnar, eg skapi, hava eisini støðugt ment seg, og tað speglast aftur í mínum egna vøkstri sum menniskja og listafólk. Ein týðilig broyting er, at tær spakuliga hava ment seg til at síggja meira menniskjastligar út, sum møguliga hongur saman við, at eg eri farin at trívast betur í mínum egna skinni.

Av tí eg havi stóra virðing fyri miðlunum, sum eg arbeiði við, ávirkar valið til hvørt listaverk anatomiina hjá verunum. Hetta er tí, at eg njóti at eksperimentera við ymiskum miðlum. Eg síggi tað sum at avdúka ymiskar síður av persónligheitini hjá einum, og hetta manar fram ymiskar kenslur, alt eftir hvønn miðil eg brúki. Til dømis er kolskítur (sí til dømis *Familjumynd #2*) ein av teimum mest erligu og impulsivu miðlunum fyri meg. Við kóli slækki eg tankameldurin, brúki stutta tíð upp á hvørt verk og geri skjótar røslur, sum eisini betra um kolteksturin. Mannagongdin er tann, at eg geri umleið tíggju skjótar tekningar, analyseri tær og at enda velji eg eina út, meðan restin verður beind burtur.

Harafturímóti kann talgild list (sí til dømis *Fremmandur uppruni á Litlu Dímun* og *Fremmandur uppruni á Kallinum*) fyri meg bæði vera impulsiv og tilvitað. Hon loyvur skjótum og lættum broytingum í litum, formum, samansetingum o.s.fr.

1/20

"Fremmandur uppruni á Kallinim"

LAILA MOTE'23

[2] Laila Mote:
Fremmandur uppruni á Kallinim,
2023. Digitalt prent. © Laila
Mote.

uttan at lata nakað spor eftir seg. Hesin eginleikin gevur eisini möguleika at kannu og eksperimentera frítt uttan at seta listaverkið í vága, takkað veri teirri framúr Ctrl + Z-funkciónini. Í kontrast til hetta eru tað kenslur og intuitión, sum dríva kolverkini hjá mær. Sum við øðrum miðlum havi eg ómetaliga stóra virðing fyri telduni sum eitt amboð í listini, og tí dámar mær, at míni talgildu verk hava eina týðiliga talgilda estetikk, har anatomiin hjá verunum tekur skap samsvarandi.

Eg arbeiði ofta við húðartekstur, hár og aðrar menniskjaligar eginleikar inn í verurnar hjá mær (sí til dømis *Mítt sanna andlit / Unmasked #8* og *Mítt sanna andlit / Unmasked #7*), og fyri summi kann hetta vekja eina ófrættakenda kenslu.

Mínar tankar aftan fyri kontrastina - fremmandar verur við menniskjaligum eginleikum - eru at eggja hyggjaranum til at varnast menniskjaligheitina hjá verunum. Hetta er ein av grundunum til, at eg altíð havi verið drigin at surrealismu —at skapa heimar, sum bjóða veruleikanum av. Hesin kontrasturin

1/20

"Fremmandur uppruni á Litlu Dímun"

LAILA MOTE '23

millum tað surrealistiska og realistiska tænin sum ein leið til at skilja dagligu upplivingarnar hjá mær sjálvari og øðrum minoritetsbólkom, samstundis sum hann miðar eftir at veita teimum ein linna, sum leita eftir viðurkenning, teimum, sum síggja seg sjálvi aftur í verunum. Mín vón er, at hetta mætið fær hyggjararnar at hugsa um kompleksini í samleika, fremmandagerðing og í tí at hoyra til.

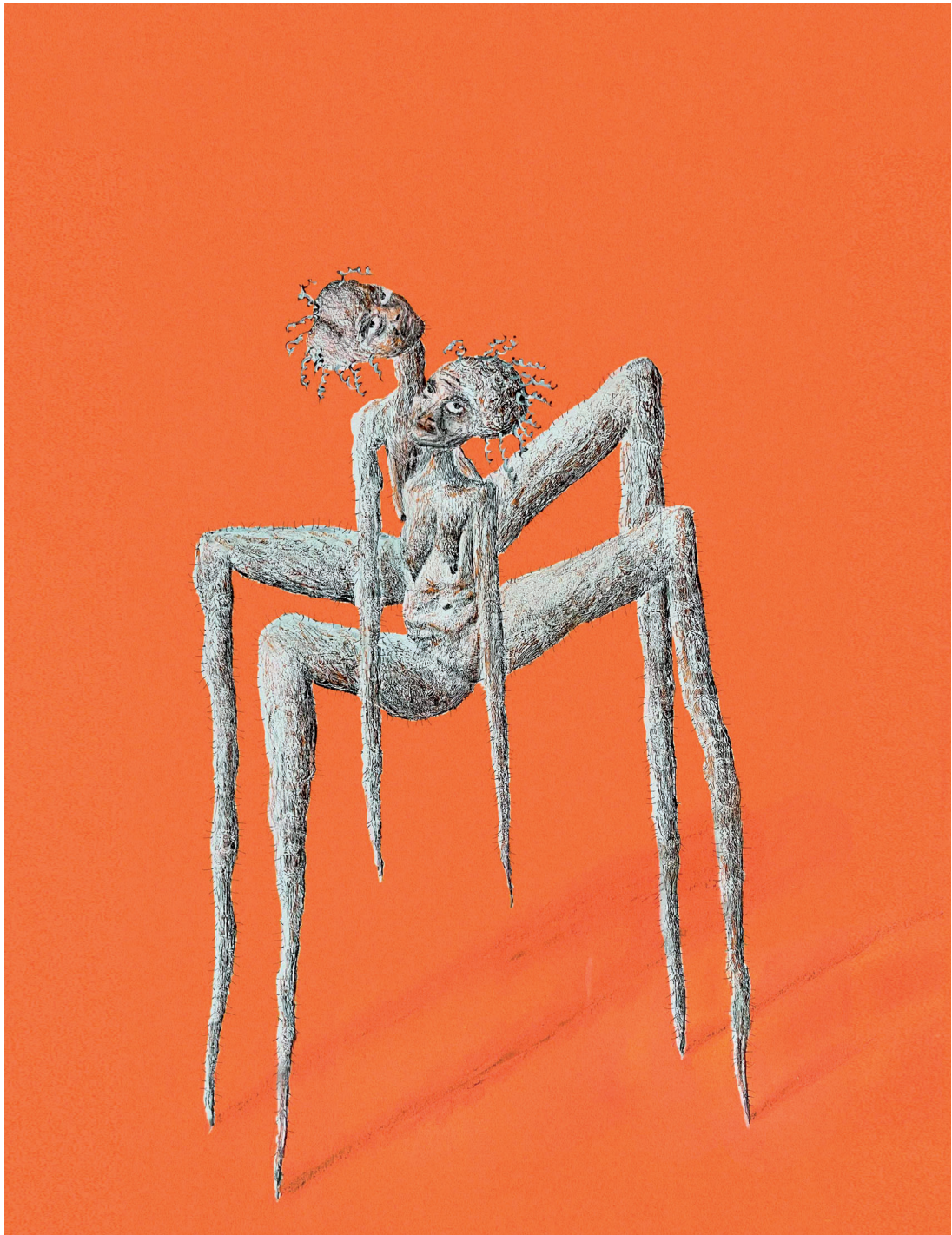
[3] Laila Mote:
Fremmandur uppruni á Litlu Dímun, 2023. Digitalt prent.
© Laila Mote.

Aktivistisk list

Sum eg eri blivin eldri, havi eg kannað teir størri trupulleikarnar, sum tarna føroyska samfelagnum. At skilja, at rasisma og mismunur eru djúpt niðurgrógvín í strukturellu fabrikkini í okkara samfelagi, er vorðin ein snúningsdepil í mínum listaliga arbeiði. Sum yngri brúkti eg listina til at handfara mínar persónligu kenslur, og eg helt hana nokk so privata fram til fyri nøkrum árum síðani. Í dag er mín tilgongd meira konseptuel, tí eg strembi aktivt eftir at varpa ljós á evni

[4] Laila Mote: *Mitt sanna andlit / Unmasked #8*, 2023.
Akryl, vatnlitir, blekk og modellingspaste á akrylpappír, 50 x 70cm. © Laila Mote.

[5] Laila Mote: *Mitt sanna andlit / Unmasked #7*, 2023.

Akryl, vatnlitir, blekk og modelling paste á akrylpappír, 50 x 70cm. © Laila Mote.

[6] Samhugi við Palestina, 2024, sticker. © Laila Mote.

svara upp á átrokandi politiskar trupulleikar og menna eitt størri sosialt tilvit við tíðini. Í 2024 sá mítt verk, sum eg sniðgav fyri felagsskapin Samhugi við Palestina dagsins ljós í tí almenna rúminum. Tað, at eg ynskti at røkka einari størri fjøld við mínari list, leiddi meg eisini til at dyrka talgilda list og listaprent í 2022 við at gagnnýta talgilda potentialið at demokratisera listina og gera hana meira atgongiliga hjá einum størri skara.

og kenslur, sum bæði resonera hjá mær sum ein litt kvinna, men sum vónandi eisini kunnu kveikja orðaskifti um mismun fyri aðrar minnilutabólkar. At brúka meg sjálva og mína egnu støðu í mínum arbeiði er bæði viðkvæmt og krevjandi. Kortini brúki eg hetta viðkvæmið sum eitt strategiskt amboð við tí í huga, at fólkkum ofta tørvar eina ítøkiliga umboðan fyri at fata fløkt mál til fulnar.

Samstundis havi eg kannað mátar at breiða út ein boðskap um sosialt rættvísi og at kveikja samrøður uttan fyri teir vanligu listakarmarnar, so sum framsýningar- og savnshøllir. Eg trúgvi, at visuell list bæði kann

Føroyskað hevur Beinir Bergsson

BÓKMENTALISTI

Kilomba, Grada. 2008. *Plantation Memories: Episodes of Everyday Racism*. Munster: UNRAST-Verlag.